

De Schakel

Katholieke basisschool

Beleidsplan burgerschap

2026-2029

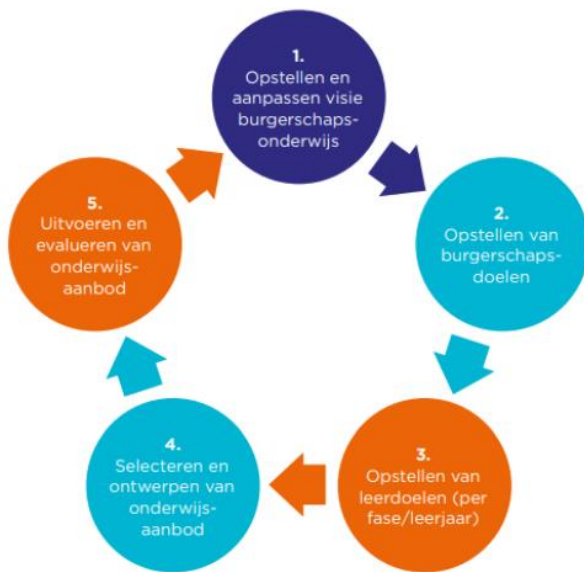
Inhoudsopgave

Inleiding.....	Bladzijde 3
Visie op burgerschap.....	Bladzijde 4
Doelen van ons burgerschapsonderwijs.....	Bladzijde 7
Samenhang en leerlijnen.....	Bladzijde 10
De school als oefenplaats.....	Bladzijde 13
Evalueren van burgerschap.....	Bladzijde 16

Inleiding

Voor u ligt het Beleidsplan Burgerschap van De Schakel. Dit beleidsplan is opgesteld in schooljaar 2023 en herzien in schooljaar 2025-2026. Het beschrijft hoe wij invulling geven aan de wettelijke burgerschapsopdracht en vormt de basis voor de verdere ontwikkeling, uitvoering en borging van ons burgerschapsonderwijs. Bij het opstellen van dit beleidsplan is uitgegaan van de negen ijkpunten voor goed burgerschapsonderwijs, teamgids burgerschap van SLO en de handreiking van SLO voor doelgericht en samenhangend burgerschapsonderwijs. Deze vormen het kader waarbinnen wij ons onderwijs ontwikkelen, uitvoeren en evalueren.

Met dit beleidsplan geeft De Schakel invulling aan de wettelijke burgerschapsopdracht, zoals beschreven in de Wet op het Primair Onderwijs. Wij werken doelgericht, samenhangend en herkenbaar aan het bevorderen van actief burgerschap en sociale cohesie. Leerlingen ontwikkelen kennis van, respect voor en vaardigheden die passen bij de basiswaarden van de democratische rechtsstaat. Zij leren wat vrijheid, gelijkwaardigheid en democratische participatie betekenen en ervaren hoe deze waarden richting geven aan hun eigen handelen.

(Bron: SLO-handreiking)

2. Visie op burgerschap

2.1 Kalisto en burgerschapsonderwijs

Kalisto is een schoolbestuur met 15 unieke basisscholen, waaronder één school voor speciaal basisonderwijs. De scholen bevinden zich in de gemeenten Woerden, Montfoort, Stichtse Vecht en de Ronde Venen.

Vanuit onze waarden als naastenliefde, respect en zorg voor elkaar, willen we leerlingen leren om kritisch te zijn, betrokken en verantwoordelijk deel te nemen aan de maatschappij. Onze scholen hebben van oorsprong een katholieke, protestants-christelijke en algemeen bijzondere achtergrond, maar zijn uitgegroeid tot plekken waar iedereen welkom is en ruimte krijgt om te ontdekken welke ideeën en opvattingen bij hen passen. We besteden aandacht aan grote (levensbeschouwelijke en maatschappelijke) feesten en betekenisvolle momenten, op een manier die toegankelijk is voor alle leerlingen. Door gezamenlijk te vieren en te reflecteren op betekenis en rituelen leren leerlingen verschillen te waarderen en verbinding te ervaren.

Vanuit ons burgerschapsonderwijs zien wij het als onze belangrijkste opdracht om onze leerlingen te leren om:

- Zichzelf te begrijpen en te ontwikkelen (identiteit)
- Respectvol samen te leven met anderen en zorg te dragen voor hun omgeving (socialisatie)
- Voorbereid te zijn op een pluriforme samenleving, waarin verschillen vanzelfsprekend zijn (kwalificatie)

Onze leerlingenpopulatie komt voornamelijk uit dorps- of kleinstedelijke contexten, gekenmerkt door een sterke gemeenschapszin. De thuissituaties zijn divers, met overwegend hoogopgeleide ouders, en leerlingen kunnen prestatieverwachtingen en een sterke cognitieve focus ervaren. Het is aan onze scholen om leerlingen te leren omgaan met verschillen, hun morele ontwikkeling te versterken, hun blik te verruimen en een bewuste houding te vormen ten aanzien van maatschappelijke vraagstukken.

We stimuleren een kritische, open en onderzoekende houding. Leerlingen leren niet te oordelen, maar vragen te stellen, te luisteren en zich te verplaatsen in de ander. Daarbij geven we mee dat de wereld divers is en dat we verantwoordelijkheid dragen voor elkaar en voor de samenleving en dat we deze verantwoordelijkheid ook actief nemen. Leraren bespreken complexe en gevoelige onderwerpen en reflecteren samen met leerlingen op eigen waarden, gedrag en keuzes.

2.2 De Schakel en burgerschapsonderwijs

De Schakel is een moderne katholieke basisschool in de wijk Staatsliedenkwartier in Woerden en telt ongeveer 235 leerlingen. Ons enthousiaste leerkrachtenteam werkt vanuit één gezamenlijke overtuiging: het belang van iedere leerling staat centraal. Bij de ontwikkeling van ons burgerschapsonderwijs hebben wij ons de volgende vraag gesteld:

"Wie zijn onze leerlingen en wat hebben zij nodig om goed mee te kunnen doen in de samenleving waarin zij opgroeien?"

De antwoorden op deze vraag vormen het uitgangspunt voor de keuzes die wij maken en gaan maken binnen ons burgerschapsonderwijs.

Onze leerlingenpopulatie

De leerlingenpopulatie van De Schakel kent een relatief homogene samenstelling. De schoolweging ligt rond de 25. Veel ouders werken in tweeverdienershuishoudens en voelen zich sterk betrokken bij de ontwikkeling van hun kind, de school en de wijk. Onze leerlingen zijn over het algemeen:

- Verbaal vaardig; mondig en gewend hun mening te geven;
- Gewend aan overleg en inspraak.
- Daarnaast groeien veel leerlingen op in een relatief stabiele leefomgeving.

Demografische en culturele achtergrond

De meeste leerlingen wonen in de Staatsliedenbuurt of de binnenstad van Woerden. De wijk bestaat voornamelijk uit gezinnen met midden- en hoger opgeleide ouders. Hoewel de wijk cultureel divers is, is deze diversiteit minder groot dan in veel stedelijke gebieden. Binnen onze school bestaat de leerlingpopulatie voornamelijk uit leerlingen met een Nederlandse achtergrond. Daardoor komen leerlingen minder vanzelfsprekend in aanraking met uiteenlopende culturele, religieuze en sociaaleconomische perspectieven. Dit vraagt van ons team een bewuste inzet op het ontwikkelen van kennis, vaardigheden en een open houding ten aanzien van inclusie, diversiteit en wereldburgerschap.

Sociaal-economische kenmerken

Veel ouders beschikken over ruime kennis van het onderwijs en zijn nauw betrokken bij de ontwikkeling van hun kind. Zij verwachten kwalitatief goed onderwijs, transparante communicatie en een duidelijke visie op de ontwikkeling van leerlingen. Veel leerlingen zijn verbaal sterk en gewend hun mening te geven. Het leren reflecteren op het eigen handelen, verantwoordelijkheid nemen voor gemaakte keuzes en omgaan met tegenslag en conflicten vraagt daarom gerichte aandacht binnen ons onderwijs. Van leerkrachten vraagt dit een stevige pedagogische houding, waarbij zij voorbeeldgedrag laten zien, leerlingen begeleiden in zelfreflectie en hen leren met een open blik naar zichzelf en anderen te kijken.

Ervaring met diversiteit

Door de relatief beperkte diversiteit binnen onze schoolpopulatie besteden wij bewust aandacht aan verschillende perspectieven en leefwerelden. Thema's als inclusie, verschillende gezinsvormen, wereldburgerschap, religieuze diversiteit en meertaligheid krijgen daarom een

structurele plaats binnen ons curriculum en onze schoolcultuur. Wij maken gebruik van representatief lesmateriaal en stimuleren nieuwsgierigheid, empathie en respect.

Conclusie

De kenmerken van onze leerlingenpopulatie vragen om een bewuste en doelgerichte invulling van het burgerschapsonderwijs. Daarom richten wij ons op het verbreden van perspectieven, het ontwikkelen van empathie, het omgaan met verschillen en het nemen van verantwoordelijkheid. Onze leerdoelen, onderwijsinhoud en pedagogische aanpak sluiten hierop aan. Op De Schakel zien wij burgerschap als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van school, ouders en leerlingen. Vanuit een veilige leeromgeving ontwikkelen leerlingen zich tot actieve deelnemers aan een democratische en pluriforme samenleving. Zij leren verantwoordelijkheid te nemen voor zichzelf, de ander en hun omgeving en ervaren dat vrijheid, rechten en inspraak altijd samengaan met verantwoordelijkheid. Vanuit deze visie werken wij de negen ijkpunten voor goed burgerschapsonderwijs verder uit. In de volgende hoofdstukken beschrijven wij hoe wij onze visie vertalen naar concrete leerdoelen, onderwijsinhoud, pedagogisch handelen, kwaliteitszorg en samenwerking met ouders en maatschappelijke partners.

3. Doelen van ons burgerschapsonderwijs

3.1 Van visie naar doelen

De visie op burgerschap van Kalisto en De Schakel vormt het uitgangspunt voor de doelen die wij met ons burgerschapsonderwijs nastreven. Daarbij sluiten wij aan bij de wettelijke burgerschapsopdracht, de kenmerken van onze leerlingpopulatie en de behoeften die leerlingen zelf aangeven.

Wij vinden het belangrijk dat leerlingen niet alleen kennis opdoen over de democratische rechtsstaat en de samenleving, maar ook de vaardigheden en houding ontwikkelen om actief, verantwoordelijk en respectvol deel te nemen aan die samenleving. Burgerschap krijgt daarom vorm in de dagelijkse onderwijspraktijk, in het pedagogisch handelen van leerkrachten, in de schoolcultuur en in betekenisvolle leerervaringen binnen en buiten de school.

Bij het formuleren van onze doelen staan drie vragen centraal:

- Wat moeten leerlingen kennen en kunnen op het gebied van burgerschap wanneer zij De Schakel verlaten?
- Wat willen wij onze leerlingen leren, passend bij onze visie en de kenmerken van onze school?
- Wat willen onze leerlingen zelf leren over samenleven, de samenleving en hun rol daarin?

Uit de analyse van onze leerlingenpopulatie blijkt dat veel leerlingen opgroeien in een relatief homogene omgeving. Zij zijn verbaal sterk, mondig en gewend mee te denken. Tegelijkertijd vraagt het verbreden van perspectieven, het omgaan met verschillen en het nemen van verantwoordelijkheid om een bewuste en doelgerichte aanpak. De gesprekken met leerlingen bevestigen dit beeld. Leerlingen geven aan nieuwsgierig te zijn naar andere culturen en religies, meer te willen leren over maatschappelijke vraagstukken en actualiteiten en graag mee te denken over onderwerpen die hen raken. Ook ervaren zij dat hun mening op school telt en willen zij leren hoe zij zelf meer kunnen bijdragen aan hun omgeving.

Vanuit deze uitgangspunten formuleren wij de volgende schooldoelen.

3.2 Onze schooldoelen

Wij streven ernaar dat leerlingen De Schakel verlaten als betrokken, verantwoordelijke en respectvolle burgers die actief kunnen deelnemen aan een democratische en pluriforme samenleving. Daarom ontwikkelen zij gedurende hun schoolloopbaan kennis, vaardigheden en houdingen op de volgende gebieden.

Kennis

Leerlingen:

- kennen de basiswaarden van de democratische rechtsstaat: vrijheid, gelijkwaardigheid, solidariteit en democratie;
- weten welke rechten en plichten zij als burger hebben;
- begrijpen hoe democratische besluitvorming en samenwerking tot stand komen;
- maken kennis met verschillende culturen, religies, levensbeschouwingen en maatschappelijke perspectieven;
- ontwikkelen inzicht in maatschappelijke en mondiale vraagstukken die invloed hebben op hun eigen leefomgeving.

Vaardigheden

Leerlingen:

- luisteren met een open houding naar anderen en voeren respectvolle gesprekken;
- vormen en onderbouwen een eigen mening en staan open voor andere perspectieven;
- werken samen, lossen conflicten op en nemen verantwoordelijkheid voor gezamenlijke afspraken;
- reflecteren op hun eigen handelen en de gevolgen daarvan voor anderen;
- nemen initiatief om bij te dragen aan een veilige, inclusieve en duurzame school en samenleving;
- gaan kritisch en verantwoord om met informatie, media en digitale communicatie.

Houding

Leerlingen:

- tonen respect voor zichzelf, anderen en hun omgeving;
- zijn nieuwsgierig naar verschillende mensen, culturen en overtuigingen;
- voelen zich verantwoordelijk voor hun eigen handelen en voor de gemeenschap waarvan zij deel uitmaken;
- tonen empathie en betrokkenheid bij anderen;
- durven op te komen voor zichzelf en voor anderen;
- ervaren dat vrijheid, rechten en inspraak altijd samengaan met verantwoordelijkheid.

3.3 Onze accenten

Vanuit de kenmerken van onze leerlingpopulatie leggen wij binnen het burgerschapsonderwijs extra nadruk op:

- het verbreden van perspectieven door leerlingen kennis te laten maken met verschillende culturen, religies, levensbeschouwingen en leefwerelden;

- het ontwikkelen van democratische vaardigheden, zoals luisteren, argumenteren, overleggen en samen beslissingen nemen;
- het vergroten van maatschappelijke betrokkenheid door aandacht te besteden aan actualiteiten en maatschappelijke vraagstukken;
- het stimuleren van eigenaarschap, zodat leerlingen ervaren dat zij zelf invloed kunnen uitoefenen op hun omgeving;
- het ontwikkelen van empathie en verantwoordelijkheid voor elkaar en de samenleving.

4. Samenhang en leerlijnen

4.1 Burgerschap als doorlopende leerlijn

Op De Schakel zien wij burgerschap niet als een afzonderlijk vak, maar als een samenhangend onderdeel van ons totale onderwijs. Burgerschapsvorming vindt plaats in de lessen, de dagelijkse omgang met elkaar, de schoolcultuur en de activiteiten die wij binnen en buiten de

school organiseren. Hierdoor ervaren leerlingen dat burgerschap niet alleen bestaat uit kennis over de samenleving, maar vooral uit het dagelijks oefenen met democratische waarden, sociale vaardigheden en verantwoordelijk handelen.

De leerdoelen voor burgerschap bouwen gedurende de hele basisschoolperiode op elkaar voort. Leerlingen ontwikkelen stap voor stap kennis, vaardigheden en houdingen die passen bij hun leeftijd en ontwikkeling. Daarbij sluiten wij aan bij de belevingswereld van onze leerlingen en bieden wij steeds meer ruimte voor verdieping, kritisch denken en maatschappelijke betrokkenheid. Zo ontstaat een doorlopende leerlijn waarin leerlingen steeds beter leren zichzelf te verhouden tot anderen en tot de samenleving.

Wij benutten de mogelijkheden die verschillende vakgebieden bieden om burgerschap betekenisvol en samenhangend aan te bieden. Hierdoor komen dezelfde burgerschapsdoelen op meerdere momenten en vanuit verschillende invalshoeken terug. Deze samenhang draagt bij aan een rijk en herkenbaar onderwijsaanbod waarin leerlingen verbanden leren leggen tussen wat zij leren en wat zij dagelijks ervaren. Dit sluit aan bij de aanbeveling van het Expertisepunt Burgerschap om leerdoelen te verdelen over de leerjaren en deze een plek te geven in het curriculum, de schoolcultuur en activiteiten binnen en buiten de school.

4.2 Samenhang binnen ons curriculum

Binnen De Schakel leveren verschillende methodes ieder vanuit hun eigen perspectief een bijdrage aan de ontwikkeling van burgerschap.

Trefwoord ondersteunt de identiteitsontwikkeling van leerlingen. Door middel van verhalen, gesprekken en levensbeschouwelijke thema's denken leerlingen na over normen en waarden, zingeving, verantwoordelijkheid en de betekenis van hun handelen. Zij maken kennis met verschillende religieuze en levensbeschouwelijke tradities en leren respectvol om te gaan met verschillende overtuigingen.

Met **Kwink** werken wij doelgericht aan sociaal-emotionele ontwikkeling en burgerschapsvaardigheden. Leerlingen leren samenwerken, communiceren, conflicten oplossen, verantwoordelijkheid nemen en respectvol omgaan met verschillen. Ook democratische vaardigheden, zoals luisteren naar anderen, rekening houden met verschillende meningen en samen beslissingen nemen, krijgen hierin een vaste plaats.

Binnen **Blink Wereld** maken leerlingen kennis met de samenleving vanuit geschiedenis, aardrijkskunde, natuur & techniek en actuele maatschappelijke thema's. Zij onderzoeken verschillende perspectieven, leren over democratie, duurzaamheid, wereldburgerschap en de onderlinge verbondenheid van mensen, landen en culturen. De thematische aanpak van Blink stimuleert leerlingen om maatschappelijke vraagstukken te onderzoeken en hierover met elkaar in gesprek te gaan.

Ook ons **LIST-leesonderwijs** levert een waardevolle bijdrage aan burgerschapsvorming. Door bewust te kiezen voor rijke kinderboeken en informatieve teksten rondom maatschappelijke thema's, diversiteit, vrijheid, inclusie, duurzaamheid en historische gebeurtenissen verbreden leerlingen hun blik op de wereld. Literatuur nodigt uit tot het voeren van gesprekken, het herkennen van verschillende perspectieven en het ontwikkelen van empathie. Zo wordt technisch lezen tegelijkertijd een middel om burgerschapsdoelen te realiseren.

De **dramalessen** ontworpen door onze dramadocent. De Dramalessen sluiten goed aan bij **burgerschap**, omdat leerlingen sociale situaties kunnen **ervaren, uitspelen en bespreken**. Denk aan rollenspellen rondom:

- omgaan met meningsverschillen en conflicten;
- opkomen voor jezelf en ruimte geven aan een ander;
- pesten, buitensluiten en groepsdruk;
- verschillende perspectieven en achtergronden;
- samenwerken, luisteren en respectvol reageren;
- oefenen met democratische waarden zoals vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit.

Door deze methodes met elkaar te verbinden ontstaat een samenhangend onderwijsaanbod waarin leerlingen burgerschap vanuit verschillende invalshoeken leren begrijpen en toepassen.

4.3 Burgerschap in de schoolcultuur

Burgerschap krijgt niet alleen vorm tijdens de lessen. Juist in de dagelijkse schoolpraktijk oefenen leerlingen met de kennis, vaardigheden en houdingen die zij ontwikkelen.

Binnen De Schakel creëren wij een veilige en inclusieve leeromgeving waarin leerlingen ervaren dat iedereen erbij hoort en waarin respect, verantwoordelijkheid en samenwerking vanzelfsprekend zijn. Leerkrachten vervullen hierin een voorbeeldfunctie en begeleiden leerlingen actief bij het maken van keuzes, het oplossen van conflicten en het voeren van respectvolle gesprekken.

Leerlingen oefenen met democratisch handelen door mee te denken over afspraken binnen de groep, deel te nemen aan de leerlingenraad en verantwoordelijkheid te nemen voor gezamenlijke activiteiten. Tijdens vieringen, projecten, themaperiodes en gesprekken over actualiteiten maken leerlingen kennis met verschillende perspectieven, culturen en maatschappelijke ontwikkelingen. Ook activiteiten buiten de school, zoals excursies, gastlessen en samenwerkingen met maatschappelijke organisaties, dragen bij aan het ontwikkelen van burgerschapscompetenties.

Door burgerschap zichtbaar te maken in zowel het curriculum als de schoolcultuur ervaren leerlingen dat democratische waarden en sociale verantwoordelijkheid onderdeel zijn van het dagelijks leven.

4.4 Opbouw van de leerlijn

Gedurende de schoolloopbaan verdiepen de burgerschapsdoelen zich.

In de **onderbouw** staat het ontdekken van jezelf en de ander centraal. Leerlingen leren samen spelen, rekening houden met elkaar, gevoelens herkennen en benoemen en ervaren dat iedereen erbij hoort.

In de **middenbouw** breiden leerlingen hun kennis van de samenleving uit. Zij oefenen met samenwerken, leren omgaan met verschillende meningen en maken kennis met andere culturen, religies en maatschappelijke thema's. Ook groeit hun verantwoordelijkheid voor de groep en de school.

In de **bovenbouw** verdiepen leerlingen hun kennis van democratie, de rechtsstaat en maatschappelijke vraagstukken. Zij leren kritisch nadenken over actualiteiten, onderzoeken verschillende perspectieven en ervaren dat zij zelf invloed kunnen uitoefenen op hun omgeving. Daarbij bereiden zij zich voor op een actieve rol als burger binnen de samenleving.

Door deze opbouw sluiten de leerinhouden aan bij de ontwikkeling van onze leerlingen en werken wij doelgericht toe naar de schooldoelen die in hoofdstuk 3 zijn beschreven.

5. De school als oefenplaats

5.1 Burgerschap in de dagelijkse praktijk

Op De Schakel is burgerschap zichtbaar in de manier waarop wij samen leren, werken en met elkaar omgaan. Wij zien onze school als een oefenplaats waarin leerlingen dagelijks ervaren wat het betekent om deel uit te maken van een democratische en inclusieve gemeenschap. Burgerschap is daarom niet beperkt tot een les of project, maar komt terug in de dagelijkse praktijk van de school.

Leerlingen oefenen met luisteren naar elkaar, het geven van hun mening, samenwerken, het oplossen van conflicten en het nemen van verantwoordelijkheid. Zij leren dat iedereen gelijkwaardig is, dat verschillen er mogen zijn en dat vrijheid altijd samengaat met verantwoordelijkheid voor jezelf, de ander en de samenleving.

Leerkrachten begeleiden dit proces actief. Zij creëren een veilig pedagogisch klimaat waarin leerlingen worden uitgedaagd om na te denken, vragen te stellen, verschillende perspectieven te onderzoeken en verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen handelen.

5.2 Een veilig pedagogisch klimaat

Een veilige school is de basis voor goed burgerschapsonderwijs. Leerlingen ontwikkelen zich optimaal wanneer zij zich gezien, gehoord en gewaardeerd voelen.

Binnen De Schakel werken wij vanuit de kernwaarden **zorg voor elkaar, openheid, respect en inclusiviteit**. Deze waarden zijn zichtbaar in ons pedagogisch handelen, de omgang met elkaar en de afspraken die wij binnen de school maken. Leerkrachten geven hierin dagelijks het goede voorbeeld en spreken leerlingen aan op gedrag dat past bij onze gezamenlijke waarden.

Met behulp van **Kwink** werken wij planmatig aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen. Zij leren gevoelens herkennen, rekening houden met anderen, conflicten oplossen, samenwerken en verantwoordelijkheid nemen. Hierdoor ontwikkelen zij vaardigheden die bijdragen aan een positief en veilig schoolklimaat.

5.3 Leerlingen oefenen met democratie

Wij vinden het belangrijk dat leerlingen ervaren dat hun stem ertoe doet. Daarom krijgen zij ruimte om mee te denken, ideeën aan te dragen en verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen leer- en leefomgeving.

Binnen de groepen worden leerlingen betrokken bij het maken van afspraken en het oplossen van vraagstukken die spelen binnen de groep. In de **leerlingenraad** oefenen leerlingen met vertegenwoordiging, overleg en democratische besluitvorming. Zij ervaren dat inspraak samengaat met luisteren naar anderen, compromissen sluiten en gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen voor gemaakte keuzes.

Ook in de dagelijkse lessen stimuleren wij leerlingen om hun mening te onderbouwen, open te staan voor andere perspectieven en met elkaar in gesprek te gaan over onderwerpen die hen bezighouden.

5.4 Betekenisvol burgerschapsonderwijs

Wij geloven dat burgerschap het meest betekenisvol is wanneer leerlingen verbanden kunnen leggen tussen de lesstof en hun eigen leefwereld.

Daarom besteden wij aandacht aan actuele gebeurtenissen, maatschappelijke vraagstukken en thema's die aansluiten bij de ontwikkeling van onze leerlingen. Binnen **Blink Wereld, Trefwoord, Kwink, drama** en **LIST** worden deze onderwerpen vanuit verschillende invalshoeken verkend. Leerlingen onderzoeken maatschappelijke vraagstukken, maken kennis met verschillende culturen en religies en leren zich te verplaatsen in de leefwereld van anderen.

Daarnaast verrijken excursies, gastlessen, vieringen en projecten ons onderwijs. Door ontmoetingen met mensen en organisaties buiten de school ontdekken leerlingen hoe zij zelf een bijdrage kunnen leveren aan hun omgeving en de samenleving.

5.5 Eigenaarschap en verantwoordelijkheid

Gedurende hun schoolloopbaan krijgen leerlingen steeds meer verantwoordelijkheid. Zij leren zelfstandig keuzes maken, afspraken nakomen, samenwerken en initiatief nemen.

Wij stimuleren leerlingen om niet af te wachten totdat een volwassene een probleem oplost, maar om zelf mee te denken over mogelijke oplossingen. Daarbij leren zij rekening houden met de belangen van anderen en verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen handelen. Dit is een ontwikkelpunt voor veel van onze leerlingen.

5.6 Samenwerken met ouders

Burgerschapsvorming is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van school, ouders en leerlingen. Daarom vinden wij een goede samenwerking met ouders belangrijk. De afgelopen jaren lag de nadruk in onze gesprekken vooral op het welbevinden en de cognitieve ontwikkeling van leerlingen. De komende jaren willen wij ouders ook nadrukkelijker betrekken bij de burgerschapsvorming van onze leerlingen. Als team zien wij hierin kansen om ons verder te ontwikkelen en de samenwerking met ouders te versterken, zodat we samen kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van betrokken, verantwoordelijke en respectvolle burgers.

Wij informeren ouders over de thema's die binnen het burgerschapsonderwijs aan bod komen en betrekken hen waar mogelijk bij activiteiten en projecten. Door samen op te trekken versterken wij de ontwikkeling van leerlingen en ondersteunen wij hen bij het nemen van verantwoordelijkheid, het respectvol omgaan met anderen en het actief deelnemen aan de samenleving.

6. Evalueren van burgerschap

6.1 Cyclisch werken aan kwaliteit

Burgerschapsonderwijs is een continu ontwikkelproces. Om te beoordelen of onze leerlingen de beoogde kennis, vaardigheden en houdingen ontwikkelen, volgen en evalueren wij ons burgerschapsonderwijs planmatig. Daarbij richten wij ons niet alleen op de ontwikkeling van individuele leerlingen, maar ook op de kwaliteit en samenhang van ons onderwijsaanbod.

De schooldoelen voor burgerschap vormen hierbij het uitgangspunt. Door cyclisch te evalueren brengen wij in beeld welke doelen worden bereikt, welke ontwikkelingen zichtbaar zijn en waar aanscherping of verdieping nodig is. De uitkomsten gebruiken wij om ons onderwijs verder te ontwikkelen en af te stemmen op de behoeften van onze leerlingen en maatschappelijke ontwikkelingen.

Wij werken volgens de **PDCA-cyclus (Plan – Do – Check – Act)**. Jaarlijks stellen wij onze schooldoelen centraal, voeren wij het onderwijsaanbod uit, evalueren wij de opbrengsten en gebruiken wij de resultaten om het burgerschapsonderwijs waar nodig bij te stellen.

6.2 Het volgen van de ontwikkeling van leerlingen

De ontwikkeling van burgerschapscompetenties laat zich niet meten met één toets. Daarom gebruiken wij verschillende informatiebronnen om een breed beeld te krijgen van de ontwikkeling van onze leerlingen.

Wij volgen leerlingen onder andere door:

- observaties tijdens lessen en dagelijkse situaties;
- observaties van samenwerking, groepsprocessen en sociale interacties;
- de sociaal-emotionele ontwikkeling via **Kwink en Leerling in Beeld**
- reflectiegesprekken met leerlingen;
- gesprekken over maatschappelijke thema's en burgerschapsvraagstukken;
- deelname aan de leerlingenraad;
- de jaarlijkse monitoring van de sociale veiligheid.

Door deze verschillende informatiebronnen met elkaar te combineren ontstaat een betrouwbaar beeld van de ontwikkeling van onze leerlingen op het gebied van burgerschap.

6.3 De stem van de leerling

Bij De Schakel vinden wij het belangrijk dat leerlingen niet alleen leren over democratie en participatie, maar deze ook daadwerkelijk ervaren. Daarom nemen wij de stem van leerlingen structureel mee in de ontwikkeling en evaluatie van ons burgerschapsonderwijs.

Hiermee geven wij invulling aan het **hoorrecht van kinderen**, zoals vastgelegd in **artikel 12 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK)**. Leerlingen krijgen de gelegenheid hun mening te geven over onderwerpen die hen aangaan en ervaren dat hun ideeën en ervaringen serieus worden genomen.

Naast de dagelijkse gesprekken in de klas en de inbreng van de leerlingenraad voeren wij jaarlijks gesprekken met leerlingen uit alle bouwen over het burgerschapsonderwijs. Daarbij onderzoeken wij onder andere:

- of leerlingen zich gezien, gehoord en gewaardeerd voelen;
- welke maatschappelijke onderwerpen hen bezighouden;
- welke kennis, vaardigheden en houdingen zij denken te hebben ontwikkeld;
- welke onderwerpen zij verder willen onderzoeken;
- hoe zij de school ervaren als oefenplaats voor burgerschap.

De opbrengsten van deze gesprekken worden meegenomen in de jaarlijkse evaluatie van het burgerschapsonderwijs. Uit eerdere leerlinggesprekken bleek bijvoorbeeld dat leerlingen meer wilden leren over verschillende culturen en religies, behoefte hadden aan verdieping van maatschappelijke vraagstukken en actualiteiten en graag meer verantwoordelijkheid wilden nemen binnen de school. Deze opbrengsten leiden komende schooljaren tot keuzes binnen ons onderwijsaanbod en onze schooldoelen.

6.4 Evalueren van het burgerschapsonderwijs

Naast het volgen van de ontwikkeling van leerlingen evalueren wij jaarlijks de kwaliteit van ons burgerschapsonderwijs.

Daarbij onderzoeken wij onder andere:

- in hoeverre de schooldoelen zichtbaar terugkomen in het onderwijsaanbod;
- of de samenhang tussen de verschillende methodes, activiteiten en de schoolcultuur voldoende zichtbaar is;
- of de leerdoelen nog aansluiten bij de kenmerken van onze leerlingpopulatie;
- welke maatschappelijke ontwikkelingen aanleiding geven tot aanpassing van het onderwijsaanbod;

- welke ervaringen leerlingen, ouders en leerkrachten hebben met het burgerschapsonderwijs.

De resultaten van deze evaluaties worden besproken binnen het team en vormen de basis voor verdere ontwikkeling van ons onderwijs.

6.5 Kwaliteitszorg en borging

Burgerschap maakt onderdeel uit van de kwaliteitszorg van De Schakel. De schoolleiding, kwaliteitscoördinator en het team zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het bewaken en doorontwikkelen van de kwaliteit van het burgerschapsonderwijs.

Jaarlijks analyseren wij:

- de ontwikkeling van leerlingen;
- de resultaten van de sociale veiligheidsmonitor;
- observaties van leerkrachten;
- de uitvoering van de doorlopende leerlijn;
- de samenhang tussen curriculum, schoolcultuur en activiteiten;
- signalen van ouders, leerlingen en medewerkers.

Op basis van deze analyse bepalen wij welke onderdelen behouden blijven, welke versterkt moeten worden en welke nieuwe ontwikkelingen vragen om aanpassing van het onderwijsaanbod. Op deze manier blijft ons burgerschapsonderwijs actueel, doelgericht en passend bij de ontwikkeling van onze leerlingen.

6.6 Verantwoorden en verbeteren

Evalueren is voor ons geen eindpunt, maar onderdeel van een voortdurende kwaliteitscyclus. Door systematisch te monitoren, te reflecteren en bij te stellen, zorgen wij ervoor dat ons burgerschapsonderwijs blijft aansluiten bij onze visie, de wettelijke burgerschapsopdracht en de behoeften van onze leerlingen.

Zo werken wij voortdurend aan een krachtige leeromgeving waarin leerlingen zich ontwikkelen tot betrokken, verantwoordelijke en democratisch handelende burgers.

6.8 Ontwikkelagenda 2026-2028

Burgerschapsonderwijs is voortdurend in ontwikkeling. Daarom werken wij gedurende de looptijd van dit beleidsplan gericht aan de verdere versterking van ons onderwijs. De ontwikkelagenda geeft richting aan de keuzes die wij de komende jaren maken.

2026-2027:

- Versterken van het pedagogisch en burgerschapsfundament van de school, passend bij de kenmerken van onze leerlingpopulatie en oudergemeenschap. Wij bouwen aan een stevig en eenduidig fundament waarin leerlingen leren omgaan met verantwoordelijkheid, reflectie, tegenslag en sociale interactie in een voorspelbare en veilige schoolomgeving.
- Tegelijkertijd bereiden wij leerlingen bewust voor op een diverse samenleving door actief in te zetten op inclusie, wereldburgerschap en sociale vaardigheden, omdat deze minder vanzelfsprekend in de leefwereld van de leerlingen aanwezig zijn. (Zie schooljaarplan)

2027-2028

- De doorlopende leerlijn burgerschap verder concretiseren en zichtbaar maken binnen het curriculum.
- De leerlingenraad versterken en de leerling interviews structureel opnemen in de kwaliteitscyclus.
- De samenwerking met ouders rondom burgerschap versterken.
- De verbinding tussen Kwink, Trefwoord, Blink Wereld en LIST verder uitwerken.
- Teamprofessionalisering rondom het begeleiden van gesprekken over maatschappelijke vraagstukken.

Losse bijlagen:

- Verdeling burgerschapslessen Kwink
- Aanbod buiten de methode om